

Předmět a předmětnost

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[2015](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[2015](#)

◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 21. 2. 2015

◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 21. 2. 2015

Předmět a předmětnost

Slovo „předmět“ má v různých souvislostech dvojí odlišný význam. Nejčastěji je pod „předmětem“ míněn „cíl“ myšlenkové soustředěnosti, tedy tzv. intencionální předmět. Jde tedy o významný fenomén tzv. intencionality, kterou se vyznačuje především veškeré myšlení: myšlenka myslící (tj. jak akt, výkon) se vztahuje k něčemu, co není její součástí, ale vztahuje se k tomu specificky, tj. nikoli nahodile. Takovým intencionálním předmětem může být myšlenkový model nějaké skutečnosti v našem blízkém nebo i vzdáleném okolí, ale může jím být i myšlenkový model něčeho, co nikdo kolem sebe nemůžeme ani najít, ani hledat. Pro nás takovým myšlenkovým modelem mohou být např. čísla nebo geometrické obrazce (jak to ostatně známe z dob počátků filosofie ve starém Řecku). – Pod „předmětem“ však můžeme mít na mysli něco, co má onticky povahu před-mětu, tedy něčeho, co můžeme mít „před sebou“, k čemu se tedy můžeme vztáhnout nejen myšlenkově, ale třeba i fyzicky, protože to máme „před“ sebou, můžeme to uchopit, pohnout tím, přesunout to na jiné místo, prostě s tím můžeme „pracovat“, upravovat to, měnit apod. A vedle takových předmětných skutečností můžeme ovšem mínit i skutečnosti zcela jiné, které předmětnou stránku nemají, tj. které nemáme (a nemůžeme mít) „před“ sebou, ale které chápeme, kterým můžeme rozumět, o kterých se můžeme dorozumět s jinými lidmi apod. Nazvěme tedy zatím takové skutečnosti „nepředmětnými“, můžeme o nich mluvit jako o „ne-předmětech“. A nyní je zřejmé, že když o takových skutečnostech mluvíme, když o nich přemýšlíme, když je míníme (jako předměty intencionální), nemůžeme – a ani nemusíme – je mínit jako „předměty“ ve smyslu ontickém. Uvedme si několik takových ne-předmětných skutečností jako příklad, aby to bylo docela srozumitelné. Takovým klasickým (možno říci) ne-předmětem, který však můžeme „mínit“, je subjekt, eventuálně konkrétní „náš“ subjekt, tedy „já“. Nepochybně můžeme takto mínit sebe, ale také ono „já“ druhé osoby (to pak mluvíme o „ty“); a můžeme mluvit o „nás“ nebo o „nich“ a mínit celou skupinu nebo dokonce větší množství takových „druhých osob“, mezi něž pak můžeme náležet i my (ale nemusíme, jde-li o „ně“ a nikoli o „nás“). Subjekt je tedy (v onom novém významu, který stále víc převažuje, i když v některých zemích jazykově přetrvává jeho starý, původní význam „objektu“) vlastně ne-předmět, non-objekt po výtce. Bohužel však právě v tomto případě dochází k onomu mylnému a matoucímu zaměňování člověka (nebo také živočicha atd.) s jeho „já“ (jakožto ne-předmětem, vůbec nepředmětnou stránkou) za „člověka“ degradovaného na věc, na předmět, na tělo, vůbec na vnějšek; o degradaci mluvíme pak právě proto, že když míníme druhého člověka, omezujeme se někdy jen na jeho předmětnou stránku a vůbec jej nebereme jako „ty“, tj. neuznáváme jeho „já“ jak skutečnost. Podobné chyby se však dopouštíme i v případě živočichů, vůbec živých bytostí, a obecně vzato v případě tzv. pravých jsoucen.

(Písek, 150221-2.)